

مفاهیم سامانه فرماندهی حادثه

Incident Command System (ICS)

یوسف اکبری شهرستانکی

دانشجوی دکتری سلامت در حوادث و بلایا

مدرس ملی مدیریت خطر حوادث و بلایا در نظام سلامت

گروه آموزشی و مرکز تحقیقات سلامت در حوادث و بلایا

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

Chain of command

زنجیره فرماندهی

- به مجموعه‌ای از دستورات، کنترل‌ها، امور اجرایی و یا سمت‌های مدیریتی در سلسله مراتب قدرت و اختیار سازمانی اطلاق می‌شود.
- زنجیره فرماندهی مسیر اختیارات و صدور دستورات در سامانه فرماندهی حادثه را مشخص می‌نماید

Command

فرمان

- فرآیند صدور دستور جهت هدایت و کنترل عملیات به موجب قانون، مقررات و تفویض اختیارات است که در راستای رسیدن به اهداف مشخص صورت می‌گیرد

Command & control

فرماندهی و کنترل

- فرماندهی و کنترل از عناصر مدیریت و رهبری می‌باشند. فرمانده مسئولیت برنامه‌ریزی، هماهنگی، اختصاص و توزیع منابع تعیین شده و هدایت عملیات را برعهده دارد. فرمانده از طریق ابزارهایی مانند سامانه‌های جمع‌آوری اطلاعات و فرآیندهای ارتباطی که در اختیار دارد، نقشه اجرایی عملیات را ترسیم و در قالب آن دستوردهی و نظارت را انجام می‌دهد.
- این رویکرد در مدیریت بلایا نیز جایگاه سازمانی داشته و در واقع نقشی حیاتی در اثربخشی و مدیریت بلایا دارد.

Command & control model

مدل فرماندهی و کنترل

- رهیافت مدیریتی برای تفکر و عمل با تمرکز و رویکرد نظامی که با اعمال رهبری قوی بر مشکلات و آشفتگی‌ها غلبه می‌کند. برنامه‌ریزی فرماندهی و کنترل، تمرکزی شبه نظامی دارد.
- کاربرد مدل نظامی در زمینه غیرنظامی، با توجه به خصوصیات سنتی آن برای ساختار بخش خصوصی و غیرمتمرکز بودن تصمیم‌گیری سیاسی و کنترل محلی، تحت آزمایش مجدد است.

Command post

مقر فرماندهی

- مکانی فیزیکی وابسته به یک سازمان امدادی یا زیر مجموعه آن که فرمانده و پرسنل فرماندهی در آنجا مستقر شده و فعالیت‌هایشان را در آنجا انجام می‌دهند.

Command staff

کارکنان حوزه فرماندهی

- در سامانه فرماندهی حادثه افرادی را شامل می‌شود که به عنوان مشاور و نماینده فرمانده در جایگاه‌های خاص قرار می‌گیرند.
- ارشد روابط عمومی، ارشد ایمنی، ارشد امنیت و ارشد رابط و هماهنگی جایگاه‌هایی هستند که مستقیم با فرمانده کار می‌کنند.

Commander

فرمانده

■ شخصی که در جایگاه فرماندهی سامانه فرماندهی حادثه قرار گرفته، دارای اختیارات تصمیم‌گیری، فرماندهی و کنترل حادثه بوده و مسئولیت تمامی تصمیمات و نتایج عملیات مربوط با این جایگاه را بر عهده دارد.

Coordination

هماهنگی

- روند نظام‌مند تجزیه و تحلیل موقعیت، توسعه اطلاعات مرتبط و اطلاع‌رسانی گزینه‌های مناسب به فرمانده قانونی برای انتخاب مؤثرترین ترکیب از منابع در دسترس به منظور رسیدن به اهداف خاص تعیین شده در مدیریت حادثه.
- فرآیند هماهنگی میتواند درون سازمانی یا بین سازمانی باشد.

Incident command

فرماندهی حادثه

■ مجموعه‌ای از افراد و رویه‌هایی که در فرآیند فرماندهی، کنترل و هماهنگی پاسخ به حوادث درگیر می‌باشند. این افراد و رویه‌ها ابزاری برای هماهنگ کردن تلاش‌های سازمان‌های مختلفی می‌باشند که برای رسیدن به هدفی مشترک (ایجاد ثبات در یک حادثه) و حفاظت از جان، مال، و محیط زیست با یکدیگر همکاری می‌کنند.

Incident command post

پست فرماندهی حادثه

- محلی امن و ایمن که در نزدیکی صحنه حادثه ایجاد شده و فرمانده حادثه برای هدایت عملیات در راستای رسیدن به اهداف تاکتیکی در آن مستقر می شود.
- این مکان با علامت های خاص از دیگر جایگاه ها تمایز داده می شود.

Incident command system (ICS)

سامانه فرماندهی حادثه

■ ساختاری استاندارد برای مدیریت حادثه در صحنه می باشد که به طور خاص برای اتخاذ ساختار سازمانی یکپارچه طراحی شده که نشان دهنده پیچیدگی و نیازهای یک حادثه خاص یا چند حادثه گوناگون، بدون ایجاد مانعی توسط مرزهای اداری و قضایی می باشد. سامانه فرماندهی حادثه ترکیبی از امکانات، تجهیزات، پرسنل، روش ها و عوامل ارتباطاتی با ساختار سازمانی مشترک می باشد که برای کمک در مدیریت منابع (انسانی و تجهیزات) در صحنه حوادث طراحی شده است. سامانه فرماندهی حادثه قابلیت استفاده توسط تمامی نهادهای دولتی، خصوصی و عمومی را دارد.

□ مفاهیم و اصول اساسی سامانه فرماندهی حادثه شامل؛ کاربرد ادبیات مشترک، داشتن ساختاری منعطف، وجود سامانه ارتباطی یکپارچه و منسجم، ساختار فرماندهی واحد، برنامه عملیات یکپارچه، محدوده مدیریت قابل کنترل، امکانات و تسهیلات لازم برای حادثه و مدیریت جامع منابع می باشد

Incident commander

فرمانده حادثه

- فردی که مسئول و پاسخگوی تمام فعالیتهای مدیریتی حادثه، از جمله توسعه راهبردها، تاکتیکها، درخواست و توزیع منابع می باشد.
- فرمانده حادثه دارای اختیارات کلی و مسئولیت اجرای عملیات حادثه و همچنین مسئول مدیریت تمامی فعالیتهای مرتبط با عملیات حادثه در صحنه حادثه می باشد.

Public information officer (PIO)

ارشد روابط عمومی

■ این جایگاه مسئول جمع‌آوری اطلاعات، تولید و ارائه اخبار مربوط به حادثه به فرمانده یا انتشار اخبار با دستور فرماندهی حادثه، به مسئولین، رسانه‌ها و عموم مردم می‌باشد.

□ داده‌های اولیه برای تولید اخبار از بخش برنامه‌ریزی و صحنه حادثه تهیه می‌شوند.

Public safety officer

ارشد ایمنی عمومی

- یکی از جایگاه‌های کارکنان فرماندهی می‌باشد. فرد حاضر در این جایگاه مسئول نظارت و ارزیابی خطرات ایمنی و یا موقعیت‌های غیر ایمن و انجام اقدامات جهت اطمینان از ایمنی پرسنل، افراد متأثر از حادثه و ناظران حاضر در منطقه می‌باشد.
- این جایگاه همچنین به طور رسمی امور مربوط به مواد خطرناک در یک بلایا یا فوریت‌ها را به عهده دارد.

Staging area

آمادگاه

■ مکانی که در آن منابع مورد نیاز مدیریت حادثه (تجهیزات پزشکی و غیر پزشکی) نگهداری شده و در انتظار تخصیص به مجموعه‌های دیگر می‌باشند.

□ علاوه بر این در اکثر موارد نیروهای انسانی که جهت مشارکت در عملیات وارد منطقه می‌شوند نیز به آمادگاه مراجعه نموده و از آنجا تقسیم می‌گردند.

Unified command

فرماندهی واحد

■ شامل یک کاربری از سامانه فرماندهی حادثه بوده، زمانی استفاده می‌شود که بیش از یک ارگان در حوزه استحفاظی حادثه وجود داشته، یا این که حادثه در وسعت حوزه استحفاظی سیاسی باشد. ارگان‌ها از طریق اعضای تعیین شده در پست فرماندهی واحد، با قرار دادن فرماندهان حادثه تحت یک پست فرماندهی حادثه، یک مجموعه از اهداف و استراتژی‌ها و یک برنامه عملیاتی واحد، با هم کار می‌کنند

Unity of command

وحدت فرماندهی

- وحدت فرماندهی یک روش سلسله مراتبی است که در آن برای هر فرد تنها یک سرپرست تعیین می‌شود تا در صحنه حادثه تنها از وی دستور گرفته و فقط به او گزارش بدهد.
- این اصول، مسیر گزارشدهی را روشن کرده و سردرگمی ناشی از دستورات متعدد، متضاد و گیج کننده را از بین می‌برد.

اصطلاح‌شناسی مدیریت خطر حوادث و بلایا

گردآوری و تألیف: دکتر حمیدرضا خانکه و یوسف اکبری شهرستانکی

با همکاری:

دکتر زهره قمیان، دکتر سیدحسام سیددین، دکتر مریم نخعی، کیومرث‌اله بخشی، مهدی بیرامی‌جم، سیدحسین حسینی، محمد حیدری، امیر سالاری، دکتر احمد سلطانی، خسرو شاکری، سیمین‌تاج شریفی‌فر، سکینه شریفیان، حسن قدسی، دکتر محمدجواد مرادیان، دکتر مهدی نجفی، دکتر علی نصیری و عطیه مبینی

E. Mail: y.akbari55@gmail.com

Mobil Number: [+98-9120969751](tel:+98-9120969751)